

הערכה אסטרטגית ימית רבתי לישראל 2022/23

עורך ראשי: פרופ' שאול חורב
עורך: ד"ר זיו רובינוביץ

דיון בנושא המערכה הימית במלחמת רוסיה-אוקראינה

עורכים: איל חיות־מן וזיו רובינוביץ

ב־23 באוקטובר 2022 קיימו חוקרי המרכז לחקר מדיניות ואסטרטגיה ימית באוניברסיטת חיפה דיון על נושא המערכה הימית בחלק מהמלחמה בין רוסיה לאוקראינה שהחלה ב־24 בפברואר 2022. להלן סיכום הנושאים המרכזיים שהוצגו ותגובות המשתתפים.

לדיון זה מצורף נספח: טבלת ציוני הדרך הבולטים (ימיים וכלליים) במלחמת רוסיה אוקראינה. את הטבלה הכין עידו גלעד.

דברי פתיחה

פרופ' שאול חורב, ראש המרכז לחקר מדיניות ואסטרטגיה ימית, פתח ואמר כי מטרת הדיון היא לנתח מגמות על מה שקשור למערכה בין רוסיה לאוקראינה במרחב הימי, ולדון בלקחים שניתן להפיק מכך לגבי אופי הלחימה במרחב זה. הפעולות שבוצעו עד כה במרחב הימי במלחמת רוסיה-אוקראינה כוללות פעולות אמפיביות, הקרנת עוצמה מהים באמצעות צוללות, סגירת מיצרים, הסכמות בחסות האו"ם על אספקת גרעיני חיטה, Anti Access / Area Denial באמצעות מיקוש, ועוד נושאים. מטרת הדיון היא סיעור מוחין – המטרה איננה לקבוע מה נכון ומה לא נכון, אלא לשמוע הערכות שונות ולדון בהן כדי להבין מה משמעות הפעולות הימיות. נוסף לפעולות עצמן יש לדון בנושא הפער הגדול בין דוקטרינה ובין המצב בשטח והשלכותיו; דוגמה לכך היא פרסום הדוקטרינה הימית החדשה של רוסיה בסוף יולי 2022 תוך כדי הלחימה.¹ פרופ' חורב ציין כי פערים כאלה בין דוקטרינה ובין המצב בשטח באים לידי ביטוי גם בדוקטרינות של ציים אחרים, בין היתר בדוקטרינת חיל הים הישראלי שדנה בתפקידו של חיל הים בהיותו כוח של מעצמה אזורית, בעוד שחיל הים הישראלי איננו מדורג בין שלושים וארבעה החילות המובילים בעולם – בניגוד למצרים וטורקיה אשר מצויות בדירוג זה.²

הצגות והתייחסויות

צבי מירקין הציג את נושא הטבעת "מוסקווה", בדגש על משמעויותיו הרחבות של האירוע. הטבעת אוניית הדגל של צי הים השחור "מוסקווה" היא כנראה המכה הקשה ביותר שספגה רוסיה במערכה באוקראינה, גם ביחס לתבוסות היבשתיות, וזאת במיוחד לנוכח משמעותה הסמלית. "מוסקווה" הפכה לסמל של המערכה ושל העוצמה הצבאית הרוסית כבר מיומה הראשון, בין היתר כמסמלת תקופה שנתפסת בעיני רבים כתור הזהב של עוצמתה הימית של רוסיה. תבוסה זה נעשית משפילה פי כמה לנוכח העובדה שרוסיה עדיין לא תופסת את

¹ הדוקטרינה הימית החדשה של רוסיה נדונה בהרחבה במאמרו של צבי מירקין בכרך זה.

² אלי שרביט ודובי רז, "מ'השירות הימי' לזרוע אסטרטגית: מחשבות על זרוע הים ב־2048", מערכות, 477 (2018), עמ' 18–25. "מובן נוסף של ההקשר האסטרטגי עליו יש לתת את הדעת הוא השימוש בזרוע הים כגורם יסודי בתפיסת הביטחון של מדינת ישראל, על ידי הקרנת כוח מעצמתי אזורי", שם, עמ' 23.

אוקראינה כיריבה צבאית שווה או אפילו כמדינה עצמאית. זו גם הסיבה שבגינה רוסיה מתארת את המאבק מול אוקראינה כמאבק מול נאט"ו.

הטבעת "מוסקוואה" צפויה להשליך על מעמדו של חיל הים הרוסי, שאומנם התמודד בעבר עם הטבעות של ספינות קטנות, אך לא בסדר הגודל הזה. תדמיתו של חיל הים נפגעה מאוד – דבר שצפוי להשפיע על יחסי הכוחות הפנימיים בתוך צבא רוסיה. ייתכן שתהיה לכך השפעה גם על החלוקה התקציבית – קל לכתוב בדוקטרינה שצריך לבנות ספינות גדולות, אך כשהדברים יגיעו לחלוקת כסף בפועל, תעלה השאלה למה לבנות ספינות נוספות לנוכח אי-הצלחת חיל הים הרוסי לשמור על הספינה שהייתה לו.

הטבעת "מוסקוואה" היא גם אחת מהסיבות שבגינן רוסיה נמנעת מביצוע פעולות אמפיביות, אך זו אינה הסיבה המרכזית. הסיבה המרכזית היא שהתברר מוקדם מאוד שאין לרוסיה היקף כוחות שמספיק לכך. כל כוחות הנחתים של רוסיה הם בסדר גודל של ארבע חטיבות, וזה איננו כוח גדול די הצורך כדי לכבוש את אודסה. יתר על כן, רוסיה נוטה לעשות שימוש בנחתים כדי למלא פערים בכוחות חיל הרגלים שלה; כך נעשה באפגניסטן, שם היה שימוש רחב מאוד בצנחנים, וכן בצ'צ'ניה, שם נעשה שימוש גם בצנחנים וגם בנחתים. דבר דומה קרה במערכה הנוכחית – כשהתברר שלרוסיה אין די כוחות מאומנים כנדרש, נעשה שימוש ביחידות עם מוניטין גבוה, כגון צנחנים ונחתים, בתפקידי חי"ר ובניגוד ליעודן המקורי. התוצאה, במה שקשור בנחתים, הייתה אובדן כוח רב מקרב הכוח המאומן, ושל מרבית הקצינים המנוסים, בעיקר בדרגים הנמוכים והבינוניים. אין כיום מי שיכשיר ויזריך קצינים חדשים. לפיכך, לרוסיה לא היה די כוח לפעולות אמפיביות והן לא היו בעדיפות גבוהה – אך עכשיו, לאחר הטבעת "מוסקוואה" גם אין אפשרות לבצע אותן בפועל.

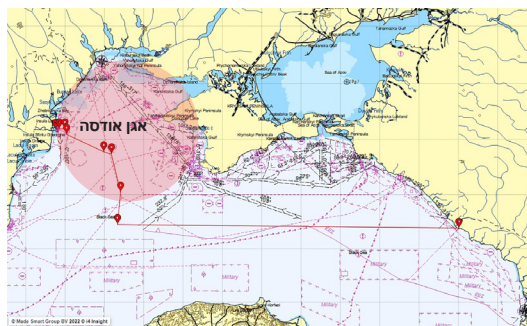
בד בבד, מעורבותו של חיל הים במערכה הושפעה גם מהיחסים בין הפיקודים של זרוע היבשה ושל זרוע הים. חוסר הרצון של זרוע היבשה להניח לאדמירלים לצבור נקודות זכות הוביל להכפפה של כוחות הנחתים לזרוע היבשה.

לגבי הקשר בין הדוקטרינה הימית החדשה שאישר הנשיא פוטין ב-31 ביולי השנה,³ לבין מה שקורה בפועל – לדברי מירקין, ייאמר שאין קשר כזה. אישור דוקטרינה הוא תהליך שאורך חודשים רבים, וככל הנראה הדוקטרינה הימית החדשה הייתה מוכנה עוד לפני פרוץ המלחמה. הדוקטרינה עצמה איננה מזכירה את המלחמה כלל, גם לא מבחינת הדיון ברמות הכשירות – פרסום הדוקטרינה הימית נועד בראש ובראשונה להעלאת מורל, אך הקשר בינה ובין המציאות מקרי בהחלט, ולא בפעם הראשונה.

עידו גלעד הציג ציוני דרך מרכזיים במערכה הימית בין רוסיה לאוקראינה. בהקשר לדבריו של מירקין, ציין גלעד כי ניתן להתייחס למצב הצי כמשקף את מצבו של צבא רוסיה בכלל: בתחילת הדרך נהנה הצי הרוסי מיתרונות אובייקטיביים מבחינת סדר הכוחות והאמצעים, ודאי

³ "הדוקטרינה הימית של הפדרציה הרוסית", אושרה ב-31 ביולי 2022, ופורסמה באתר הרשמי של נשיא רוסיה.

אל מול הצי האוקראיני שקיבל רק כחמישית מצי ברית המועצות לשעבר.⁴ בחופי הים השחור, לרבות אלו האוקראיניים, הייתה שליטה רוסית משמעותית אשר ניכרה בים אזוב, בקרים ובסבסטופול, ועקב כך, גם בחלקו המערבי של החוף – באגן אודסה (איור 1). לאור הנתונים הפיזיים והצבאיים הללו ניתן היה לשער שרוסיה תנחל ניצחון ימי מובהק בחלק המערבי ביותר של החוף האוקראיני. זהו אזור מרוחק יחסית, והציפיה מהצי הרוסי הייתה שיוכל להרחיב את אחיזת רוסיה בו, גם לנוכח הפריסה בסבסטופול בתור מאחז קדמי בחצי האי קרים. אך בפועל נכשל הבליוץ הרוסי של ה-24 בפברואר 2022, הניסיון ל"נוק אאוט" לא נשא פרי, והשימוש ב"גנרל חורף" (כלומר חורף 2022) באמצעות נשק הנפט והגז כלפי המערב לא הוביל לתוצאות משמעותיות, ואף להפך – ההכרזות הרוסיות הוות הציפיה קרסו במידה רבה, וכלל הכוחות הרוסיים, לרבות הצי, מצויים כעת בסיטואציה של התחפרות, שלא לומר נסיגה.

איור 1: החוף האוקראיני, דגש על אגן אודסה שממערב לחצי האי קרים

מבחינת מאפייניה הגאופיזיים של הזירה, קו החוף של אוקראינה הוא באורך 2,700 ק"מ, והוא כמחצית מגבולותיה. ניתן לחלק את קו החוף האוקראיני לשלושה אזורים משנה עיקריים – ים אזוב, חצי האי קרים ואגן אודסה – או לשמונה רצועות חוף. שפכי הנהרות לאורך החוף משמשים לתובלה ימית, והשליטה בהם משפיעה על כלל המסחר והכלכלה האוקראיניים. המיצרים ואי הנחשים משמשים מעוז אסטרטגי שהצי הרוסי ניסה להשתלט עליו בראשית המערכה, שאותה הוביל בחזית המערבית (המרוחקת יחסית), אך ללא הצלחה.

מבחינת האירועים ישנם שחקנים נוספים שהצטרפו לפעילות הימית: מצד אחד, טורקיה חסמה את המיצרים לכלי שיט צבאיים רוסיים (בהתאם לאמנת מונטרה מ-1936), ומצד שני, מאז יולי תיווכה בחילוץ ספינות התבואה מהסגר הימי על תנועת השיט לנמלי אוקראינה וממנה, שחל בארבעת החודשים שקדמו לכך, מהלך שכונה "נתיב התבואה". לאחרונה הצטרפה איראן אף היא לזירה באמצעות אספקת כלי טיס נפצים ובלתי מאוישים, וכנראה גם טילים עם הנחיה מדויקת. חלק מהאספקה נעשה דרך הים הכספי.

מסתמן כי כעת ישנה נסיגה של הצי הרוסי מפני צבא אוקראינה אשר כוחותיו, בעיקר אלו היבשתיים, מפנים אמצעים לעבר חצי האי קרים ומייצגים איום על נמל סבסטופול, אשר הותקף

⁴ [Black Sea Fleet \(BSF\) - Post Soviet Division, GlobalSecurity.org, Retrieved December 2022](#)

ב-29 באוקטובר באופן משולב בידי כלי שיט וטיס בלתי מאוישים ששגרה אוקראינה. חוסר הביטחון של הצי הרוסי בקרים ובפרט בנמל סבסטופול הביאו אותו להעדיף שהייה במרחבים מוגנים יותר ממזרח לחצי האי קרים בואכה נמל נובורסיסק.

שלמה גואטה הציג התייחסות כוללנית בלבד. בחלוף כמה חודשים מפרוץ המלחמה בפברואר 2022, רואים הרבה עצים ועדיין לא את היער, מה שמקשה על גיבוש תובנות מבחינה מערכתית. אולי רק בעוד כמה שנים, לאחר שישקע האבק, יתבהרו דברים שכיום אינם ברורים – בייחוד כאשר יהיו פרסומים של שירותי הביון המערביים, או מחקרים של אנאליסטים שיתבססו על מחקרי מודיעין שיסייעו בניתוח הדברים. אשר לציפיות שהיו מזרוע הים הרוסית, לא ניתן לדעת מה נכתב בפקודה המטכ"לית הרוסית לגבי ייעודו ומשימותיו של חיל הים הרוסי, אך על פי הרשמים עד כה ניתן להעריך כי כגודל הציפיות כך גודל האכזבה. אשר למאפייני הזירה הימית, מדובר במלחמה א-סימטרית, שבה הצי הרוסי נהנה מעוצמה רבה בים השחור לעומת צי אוקראיני די נחות. הדבר הוביל להיבריס בקרב מפקדי צי הים השחור הרוסי, שבתורו הוביל את רוסיה לספוג אבדות ניכרות – האבדה הכוללת הייתה טביעתה של הסיירת "מוסקווא" ולא רק היא. מצב זה מזכיר דוגמאות אחרות שבהן הצד הנחות זוכה ביתרונות לא מצופים – כגון הדוגמה של ישראל במלחמת לבנון השנייה, שלא הביאה בחשבון אמצעי לחימה אחדים שהיו מצויים ברשות חזבאללה, מה שהביא לזחיחות שבעקבותיה נפגעה אח"י "חנית" (למזלנו היו רק ארבעה חללים ולא יותר מזה מקרב אנשי הצוות).

כל הדברים שצפו גורמי מודיעין וחוקרים מערביים שיקרו, כגון נחיתה אמפיבית בים השחור בגזרה המזרחית (מריופול) והמערכתית (אודסה) לא אירעו.⁵ גם היכולת לבצע הסגר ימי מהים השחור התנפצה והתפוגגה במרוצת המלחמה בעקבות לחצים דיפלומטיים. הסגר מסוג כזה, שמאיים על הסחר העולמי של מזון ומוצרים אחרים, לא יכול להישאר רק במגרש שבין רוסיה לאוקראינה, ואת זאת צריך לזכור.

דבר נוסף הוא השימוש הגובר והולך במטוסים ללא טיס ובכלי טיס בלתי מאוישים. בחודשים הראשונים של המערכה היה מדובר במל"טים טורקיים שכיכבו אצל האוקראינים; בחודשים האחרונים רואים יותר ויותר מל"טים איראניים, מה שמעלה את השאלה כיצד קרה שמעצמה כמו רוסיה זקוקה לשירותיה של מעצמה אזורית קטנה יותר בתחום זה, ויש אפילו קטעי מידע שלפיהם איראן תספק לרוסיה גם טילי קרקע-קרקע ארוכי טווח מדויקים מסוגים שונים. בלי להמעיט ביכולת האיראנית, שצריכה להדאיג את ישראל, נראה כי פירוש הדבר שלרוסיה עצמה אין יכולות ניכרות בתחום המל"טים. גם כושר הייצור האיראני בתחום זה ראוי לתשומת לב. בימים האחרונים נודע כי בכוננת רוסיה לייצר על אדמתה-שלה מאות מל"טים מתוצרת איראנית.⁶

⁵ לדוגמה: H. I. Sutton, "6 Russian Warships And Submarine Now Entering Black Sea Towards Ukraine"; Walker Mills and Timothy Heck, "what can we learn about amphibious warfare from a conflict that has had very little of it? A lot", *Modern War Institute at West Point*, April 22, 2022

⁶ סוכנויות הידיעות, "דיווח: איראן ורוסיה סיכמו על ייצור משותף של מל"טים איראניים בשטח רוסיה", *מעריב*, 19 בנובמבר 2022.

לעתיד, לנוכח הפגיעה בכלי שיט שטח, הצי הרוסי עשוי לתת עדיפות למרכיב התתי־ימי – לא רק בהיבט של צוללות גרעיניות או עם חימוש גרעיני, אלא גם בהיבט הקונונציונלי, כולל שיפור הדיוק של טילי שיוט ושילוב מל"טים בשיגור מצוללות. מרכיב נוסף שמוצא את ביטויו בשבועות האחרונים הוא אמצעי לחימה הרסני שאותו מפעילים האוקראינים – כלי שיט קטנים בלתי מאוישים (כשב"ם). הללו הופעלו וגרמו לפגיעה במספר כלי שיט רוסיים בנמליהם.⁷

איור 2: כשב"ם – כלי שיט בלתי מאויש שבו השתמשו האוקראינים נגד כלי שיט של הצי הרוסי בנובמבר 2022⁸

לסיכום, היסטוריונים או חוקרים צבאיים שינתחו את הזירה הימית במלחמה הזו יגיעו, ככל הנראה, למסקנה שלחיל הים הרוסי לא הייתה תרומה כלשהי בהיבט האסטרטגי של המערכה הנוכחית.

עידו גלעד העיר שלדעתו אין צורך לנחש את מטרתו של חיל הים הרוסי, שכן תפקידו היה להוביל את חזית הדרום. שלמה גואטה הסכים אך אמר שאם זה המצב, חיל הים לא עמד בכך. צבי מירקין ציין כי המתקפה העיקרית בחזית הדרום התרחשה באמצעות זרוע היבשה מקרים – מתקפה שהצליחה בגלל בגידה של רשויות אוקראיניות, ולא בזכות הצטיינותו של הצבא הרוסי. הבעיה היא שרוסיה עצמה לא הבינה מה תפקיד הצי במערכה, והגנרלים של היבשה לא רצו שה'נקודות' על ההישגים ייזקפו לצי.

מארק שיפטון דן בשאלה: האם הצי הרוסי עבר תהליך של הסתגלות למציאות האופרטיבית המשתנה בלחימה? בתוך כך יש צורך להבדיל בין טבע המלחמה (Nature of war) הנשאר ללא שינוי לאורך ההיסטוריה והוא מעשה של אלימות הנגזר מצרכים פוליטיים וטבע האדם, ובין אופי הלחימה (Character of warfare) המשתנה כל העת כתלות בהתפתחות הטכנולוגית והתרבותית של כל תקופה.⁹ מייקל הווארד טוען כי ההיסטוריה מוכיחה שבמרבית המקרים ארגונים צבאיים שוגים בחיזוי אופי הלחימה העתידי.¹⁰ בתוך כך הוגים רבים, כגון סון טסו

⁷ ["Funds raised for the second surface drone for Ukraine in Lithuania"](#), *Минімарнуї*, November 19, 2022

⁸ .Ibid

⁹ .Carl Von Clausewitz, *On War* (London: Routledge, 1968)

¹⁰ Michael Howard, ["Military Science in an Age of Peace"](#), *The RUSI Journal*, 119, no. 1 (1974): 3–11

וקארל פון קלאוזביץ, הדגישו את חשיבותה של **הסתגלות** הכוחות הצבאיים לאופי הלחימה,¹¹ ועניין זה מקבל ביטוי גם בעת המודרנית. מוריי ופארל טוענים כי מלחמה מחנכת צבאות בכך שהיא מאלצת אותם לשפר ולעיתים אף לשנות את התפיסות הטקטיות והמבצעיות שלהם. בתוך כך, אחת התכונות החשובות ביותר של ארגוניים צבאיים היא היכולת להסתגל במהירות ולהתאים עצמם לתנאי הלחימה הטקטיים, האסטרטגיים והפוליטיים של המלחמה.¹² כאשר דנים בשאלה אם הצי הרוסי עבר תהליכי הסתגלות לנוכח השינוי במציאות האופרטיבית, יש להבחין בין כמה רמות: תפיסה אסטרטגית, תפיסה דוקטרינרית ותפיסה טקטית. מבחינה טקטית בהחלט הייתה הסתגלות; דוגמה מרכזית לכך היא ההתמודדות מול כלי טיס מאוישים מרחוק (כתמ"מ) ורחפנים אוקראיניים, בעיקר ה-TB2, שהתגלו כאיום מובהק על יכולתו של הצי הרוסי להשיג את מטרותיו.¹³ בהקשר זה חשוב לציין שמערכות הנשק הקיימות על גבי כלי השיט הרוסיים הפועלים בים השחור אינן מסוגלות לתת מענה הולם לאיום זה. הפתרון במקרה זה היה התקנה של מערכת הגנה אווירית לטווח קצר ובינוני – ה-TOR M2KM שהתגלתה כאפקטיבית במידת מה בהתמודדות עם האיום שצוין.¹⁴

איור 3: קורבטה מדגם *Vasily Bykov* עם סוללת TOR M2KM על סיפונה

¹¹ Sun Tzu, *The Art of War*, Translated by Thomas Cleary (1991)

¹² Williamson Murray, *Military Adaptation in War: With Fear of Change* (Cambridge: Cambridge University Press, 1991); Theo Farrell, "Improving in War: Military Adaptation and the British in Helmand Province, Afghanistan, 2006–2009", *Journal of Strategic Studies*, 33, no. 4 (2009): 567–594

¹³ Tayfun Özberk, "[Ukrainian TB2 attacks on Russian vessels may mark a first in naval warfare](#)", *Sheperd Media*, May 6, 2022; Kateryna Panasiuk and Mykyta Vorobiov, "[The Drone That Won Ukrainian Hearts](#)", *CEPA*, August 29, 2022

¹⁴ Howard Altman and Tyler Rogoway, "[Ground-Based Tor SAM System Seen Strapped To Russian Black Sea Warship](#)", *The Drive*, June 7, 2022

פרופ' חורב ציין שבכל פעם שיש פגיעה, מסבירים זאת בבעיה טכנולוגית, ויש לשאול אם לא מדובר גם בבעיה מבצעית; חשוב להבין כי כלי שיט גדולים בלוחמה א־סימטרית לצד חוף נמצאים בעמדת נחיתות. מארק שיפטון הסכים, אך ציין כי אילו היו פועלים במרחב כלי שיט מודרניים יותר כגון ה־*Admiral Gorshkov* או ה־*Steregushciy* שעליהם מותקנות מערכות הגנה אווירית מתקדמות יותר כגון ה־*9K96 Poliment-Redut*¹⁵, היו התוצאות עשויות להיראות שונות.

דוגמה נוספת להסתגלות טקטית היא המחסור ההולך וגובר בטילי תקיפה ימיים מנגד (standoff) כנגד מטרות יבשתיות, כגון ה־*3M14 Kalibr*. דבר זה פוגע ביכולת של הצי הרוסי לשמר רציפות של תקיפות עומק. הפתרון היה הסבת טילי חוף-ים שישנם בכמויות גדולות עבור תקיפות נגד מטרות יבשתיות, במקרה זה טילי *P 800 Oniks* – יאחונט (*Yakhont*) בגרסת הייצוא – המופעלים מסוללות *Bastion P*¹⁶. חשוב לציין שטילים אלו אינם מתוכננים לפעול ביעילות בתווך היבשתי – ראש הנפץ הוא קטן יחסית והיעדר יכולת ניווט וביות כמו אלו של *TERCOM* (Terrain contour matching – ניווט על פי מפות טופוגרפיות) הופך טילים אלו לפגיעים במיוחד ללוחמה אלקטרונית (ל"א).

איור 4: סוללות טילי חוף-ים מדגם *Bastion-P*

דוגמה שלישית היא התקיפות המתמשכות כנגד סירות משמר קטנות יחסית של הצי הרוסי, בעיקר סירות מדגם *Raptor*, באמצעות כתמ"מים וטילי נ"ט. תקיפות אלו הובילו לאובדן יותר

¹⁵ Matteo Natalucci, "[Russia wraps up trials of Poliment-Redut SAM system on Project 22350 frigates](#)", *Janes Defense News*, February 20, 2019

¹⁶ Ashish Dangwal, "[After Hypersonic Weapons, Russia Uses Bastion-P Missiles To Break Ukraine's Resistance, Destroy Its Morale](#)", *The Eurasian Times*, March 24, 2022

ממחצית סד"כ סירות המשמר במרחב הים השחור,¹⁷ ופגעו ביכולות הגנת מבואות הנמלים והביטחון השוטף של הצי הרוסי. המענה שניתן היה השימוש בסירות משמר אוקראיניות שנפלו בשבי,¹⁸ כדוגמת ה-Gyurza-M. בתוך כך עולה השאלה של האפקטיביות המבצעית של מהלך כזה לנוכח חוסר ההתאמה בהיבטי מערכות השליטה והבקרה (שו"ב), הקשר והיכולת לתמוך מבחינה לוגיסטית את ההפעלה הטכנית של כלי שיט אלו.

איור 5: סירת משמר אוקראינית מדגם Gyurza-M שנשבתה בידי הצבא הרוסי. ניתן לראות כי סירת המשמר האוקראינית מניפה כעת את דגל הצי הרוסי בראש התורן

לסיכום, ניתן לומר שהצי הרוסי גילה הסתגלות מוגבלת למציאות האופרטיבית במהלך המלחמה, אך הסתגלות זו מתנהלת ברמה הטקטית בלבד ונעדרת כל חשיבה מערכתית, דוקטרינרית, או היבטים של שילוביות רב-זרועית. להערכתו של שיפטון, ניתן לומר שמדובר בהסתגלות תגובתית ומאולצת שבסבירות גבוהה מנוהלת ברמת דרג השטח ("bottom-up"), העושה שימוש בכלים שאינם מתאימים בהכרח למתאר האופרטיבי. הצבא הרוסי, ובתוך כך גם הצי, כשל בזיהוי מוקדם של אופי הלחימה שכלל שימוש באסטרטגיית Anti-Access-Area Denial (A2AD) מצד הצבא האוקראיני, המתבססת על שימוש נרחב בכתמי-מים וטילי חוף-ים. במשך כל הלחימה לא הצליח הצי הרוסי להתאים את חשיבתו האסטרטגית או דפוסי פעילותו המבצעית לסוג המלחמה המתרחש בפועל.

אלכס גרינברג הוסיף כמה הערות בהקשר לנאמר לגבי הטבעת "מוסקווה". צריך לשים לב שהיא טובעה על ידי טיל ים-ים אוקראיני "נפטון", דבר שהרוסים מנסים להעלים. עוד חשוב לזכור שגם אם מדובר בלוחמה אי-סימטרית, גם לאוקראינה יש נחתים, טילים, כלי שיט, כלי טיס

¹⁷ David Axe, "[Russia's Black Sea Fleet Started the War with Eight 'Raptor' Patrol Boats. It Might Have Three Left](#)", *Forbes*, May 9, 2022

¹⁸ Matthew Moss, "[Russia Presses Captured Ukrainian Gunboats into Service](#)", *Overtdefense*, May 26, 2022

בלתי מאוישים והגנה אווירית. אוקראינה הייתה המרכז של ההגנה האווירית בברית המועצות, והיכולות הללו נשמרו, מה שהוביל למיעוט פעילות של חיל האוויר הרוסי בשמי אוקראינה. כמו כן האוקראינים ערכו רפורמות עומק בצבא, בצי ובמודיעין, אשר תוצאותיהן ניכרות בשטח. שיטות הפיקוד והלוחמה שאימצה אוקראינה הן מערביות לחלוטין, ושונות בתכלית מהשיטות הרוסיות. למרות שהרוסים מדברים על מלחמה נגד כוחות נאט"ו, הדברים לא מיתרגמים ולא ייתרגמו' להפקת לקחים גם בתחום הימי.

צריך להבין שחוסר התיאום והיעדר השילוביות בין כוחות נטועים באופן עמוק בצבא הרוסי; גם בצבא ברית המועצות לא היה דיון דוקטרינרי של ממש, אלא מסמכים "מניפסטיים" שהיללו את יכולותיו של הצבא האדום. מפקד בשטח שרוצה לחיות יכול לאלתר דברים טקטיים, אך הדבר לא יכול להגיע ליותר מכך. תפיסת התיאום בין זרועות שונים לא פותחה או נלמדה בשום שלב. לאחר הטבעת ה"מוסקוזה" הושקע כל המאמץ בטיוח ולא בהפקת לקחים. גם בנושא כלי הטיס הבלתי-מאוישים שהובאו מאיראן, נראה שפשוט לא נבנתה יכולת כזו, וקשה לשער שהדבר ישתנה לאור התרבות הארגונית הנוכחית. גם אם תאורטית ההנהגה הרוסית הייתה מחליטה לערוך רפורמות בצבא, יהיה בלתי אפשרי לבצען ללא תיקון של כל המערכת הרוסית הלוכה בשחיתות נרחבת ובאי-קבלת אחריות. למשל, הפיקוד בצבאות נאט"ו ובישראל מבוסס על אוטונומיה ואחריות של חיילים וקצינים זוטרים, מה שבתורו משקף במידה רבה את אופיין של החברות המערביות ושל זו הישראלית. בלתי אפשרי יהיה להנחיל את ערכי העצמאות והאחריות האישית לחיילים במנותק משאר החברה.

נכון להיום ניתן לקבוע שצי הים השחור של רוסיה איבד לחלוטין את יכולותיו הקודמות, וניכר שגם כעבור תשעה חודשים מאז פרוץ המלחמה הצי הרוסי אינו מעורב למעשה בניהול לחימה באוקראינה. מאז ספטמבר ספג הצי הרוסי בים השחור אבדות נוספות בעקבות מתקפה אוקראינית בבסיס הימי הרוסי האסטרטגי סבסטופול. המתקפה האוקראינית ראויה לעיון מיוחד מאחר שמדובר במתקפה שבוצעה על טהרת כלי שיט בלתי מאוישים בכמות גדולה.

דיון

פרופ' חורב ציין כי נושא נוסף שלא נדון עדיין הוא התפקיד הדיפלומטי-איתותי, כגון באמצעות הוצאת צי הצוללות והעלאת רמת הכוננות הגרעינית – נושא שהוא בסמכות הדרג המדיני העליון ברוסיה, אם כי אצל הצי הרוסי – כמו במדינות אחרות – הפעלת הצוללות נעשית דרך הצי. צבי מירקין אמר כי מוקדם להסיק מסקנות סופיות, אך כמסקנת ביניים נראה כי רוסיה בנתה באופן משמעותי על ההרתעה הגרעינית כדי למנוע סיוע לאוקראינה, אך הדבר לא נשא פרי, שכן הסיוע לאוקראינה נעשה רציני יותר ויותר עם הזמן.

נושא נוסף שהעלה פרופ' חורב לדיון הוא משמעותה של לוחמה ימית בעולם של רשתות מידע. רוסיה הצליחה להסתיר את הטבעת "המוסקוזה" במשך כמה ימים, דבר שוודאי לא היה מתאפשר בתווך היבשתי. מה ניתן ללמוד מכך על יכולת ההסתרה בתווך הימי?

צבי מירקין אמר שכל הדיונים על נושא המערכה בין רוסיה לאוקראינה חוזרים לבעיה יסודית: ישנה תפיסה של הערצת היכולת, העורמה, המשאבים והיכולת הצבאית הרוסית. במדינה שנמצאת במשבר כללי לא יכול להיות תחום אחד שאיננו מושפע מכך: כל מערכות הנשק הרוסיות המהוללות פותחו בשנות ה-80 ובתחילת שנות ה-90. שום מערכת נשק חדשה לא פותחה אחרי שנת 1992. לגבי הצוללות החדשות שבנתה רוסיה בשנים האחרונות, לא ברור במה הן שונות מהצוללות של שנות ה-80. רוסיה צריכה להיעזר באיראן מכיוון שאין לה אלקטרוניקה, תחומים מסוימים של מדע חסלו בה בסוף שנות ה-40, בעת המאבק נגד "המדע הבורגני", וברית המועצות (ולאחר מכן רוסיה) לא הצליחה מעולם לגשר על הפיגור שנוצר בעקבות זאת. רוסיה סובלת מבריחת מוחות מאז שנות ה-70; לכך יש להוסיף בעיות של שחיתות ואדמיניסטרציה לא יעילה. התוצאה המרכזית של המלחמה עלולה להיות פגיעה בקונספציה של העוצמה הרוסית – רוסיה היא מעצמה במונחים של שטח ואורך גבולות בלבד.

פרופ' חורב ציין כי למרות הבעיות הללו, במערכה ב-2014 רוסיה דווקא הגיעה להצלחות מובהקות. **מירקין** אמר שההצלחה הזו נבעה מכך שאיש לא נלחם ברוסיה, ומכך שאוקראינה לא זכתה לשום תמיכה חיצונית. רוסיה הניחה שזה יהיה המצב גם הפעם, מה שמעיד על היכולות המודיעיניות שלה – רוסיה לא מבינה שום מדינה שגובלת עימה, ועדיין רואה בהן חצי-קולוניות. לצד זאת, גם ב-2014 רוסיה הובסה במריופול אל מול גדודי מתנדבים; וכאשר נתקלה בהתנגדות של ממש הייתה רמת ההצלחה במובהק נמוכה יותר. ב-2008 ארמיה שלמה של רוסיה נזקקה לארבעה ימים כדי להזיז את הצבא הגאורגי מעמדות בדרום אוסטיה, ומערכות התקשורת והדיווח לא פעלו כראוי – זו איננה הצלחה. גם במערכה הנוכחית, אחוז האבדות הגבוה בקרב מג"דים ומפקדי דיוויזיות נובע מכך שהם צריכים להגיע פיזית לחזית כדי להבין מה קורה בה.

מארק שיפטון ציין כי יש צורך להבחין בין עוצמה צבאית בהיבט מספרי ואיכותי לבין אופן השימוש בעוצמה הצבאית. לדעתו, בעקבות המלחמה מחקרים עתידיים העוסקים בחקר עוצמה צבאית יתמקדו משמעותית יותר באופן הפעלת הכוח הצבאי בעת לחימה (דוקטרינה, מידת השילוביות הרב-זרועית, יכולות פיקוד ושליטה וטקטיקות) ככזו המשפיעה דרמטית על היכולת להשיג יעדים ומטרות אופרטיביים.

עידו גלעד אמר בתגובה לדבריו של **מירקין** שישנם כמה רבדים שצריך להבחין ביניהם: רובד אסטרטגי, אופרטיבי וטקטי. יתר על כן, ישראל ודאי איננה מעצמה בסדר הגודל של רוסיה; לכן, כאשר ישראל מסתכלת על רוסיה, ההסתכלות שלה שונה ומושפעת בעיקר משיקולים אזוריים, כגון החשיבות שהיא מייחסת לפעולותיה של רוסיה בחזיתות הקרובות אליה כמו סוריה ואיראן. ברמה האסטרטגית, לא ניתן להתעלם גם מ"הישגים" לפוטין שהוביל למשל לאינפלציה עולמית, והצליח להשתמש באיום האנרגטי. **מירקין** אמר בתגובה כי האיום האנרגטי לא הוביל למניעת סיוע לאוקראינה כפי שנועד לעשות. **גלעד** ענה כי זוהי חוכמה בדיעבד – חשוב להבין מה רוסיה של פוטין רצתה להשיג במקור. לדברי **מירקין**, השאלה איננה מה רוסיה רצתה להשיג, אלא מה מידת ההצלחה שלה בהשגת יעדיה. התקשורת הרוסית מדווחת על אזרחים אירופיים שקופאים מקור בחורף, ויש אנשים במוסקווה שמאמינים בכך. **גלעד** ציין כי רוסיה הצליחה לחבל בצינורות ה"נורדסטרים" (Nord-Stream); וכן הצליחה בחסימת נמלי

אוקראינה, אם כי יש לומר שהדבר נעשה בסיועה של אוקראינה עצמה שמיקשה את נמליה ואת הנתיבים הימיים אליהם לצורך הגנתי.

פרופ' חורב ביקש למקד את הדיון בהיבט הצבאי-הימי, שגם בו יש שאלות פתוחות. באופן ספציפי, יש לשאול: האם בתוואי הלחימה הנוכחי – מערכה א-סימטרית בתווך החוף וניסיון לכבוש שטח – מראש תפקידו של הצי הוא מוגבל, והציפיות צריכות להיות צנועות בהתאם?

צבי מירקין אמר כי לפני תחילת המלחמה ריכזה רוסיה בים השחור כוחות משלושה ציים: כוחות הנחתים שהיו בים השחור הובאו מהים הבלטי ומהאוקיינוס השקט; כל זה נעשה בשל סכסוך מקומי, וגם עם ריכוז הכוחות הזה הייתה רמת ההצלחה בזירה הימית מוגבלת מאוד. רוסיה לא הצליחה לבצע שום פעולה אמפיבית, ואיבדה את כל הסד"כ המיומן של הנחתים, ולאחר הטבעת ה"מוסקווה" נסוג הצי לעמדה הגנתית. הדבר צפוי להשפיע על חלוקת המשאבים והתקציבים מאוחר יותר, כאשר הצי הרוסי הפך דה־פקטו למשמר חופים.

זיו רובינביץ אמר שהים בסופו של דבר היה זירה משנית במערכה הנוכחית. פרופ' חורב אמר שזה נושא שחשוב להציף אותו כשמדובר לא באי מרוחק כמו פוקלנד, אלא במתאר של לוחמה חופית שבעיקרה מוכרע ביבשה. הדבר רלוונטי גם בהקשר של חיל הים הישראלי שדן כיום על השאלה של נחיתה.

אלכס גרינברג הסכים שעיקר הדברים שהעלה פרופ' חורב נכונים, אך ההתנהלות הרוסית בכלום כושלת. באופן היסטורי, המודיעין הרוסי תמיד כושל בהערכת מצב אסטרטגית, כי הוא נדרש לספק תמונה שתואמת את עמדות ההנהגה.¹⁹ רוסיה התכוונה לכבוש את אוקראינה, ולא נערכה למלחמה אלא להצבת משטר בובות. מדובר במדינה שאין בה תכנון אסטרטגי, ושמןסה עכשיו לאלתר כדי לצאת מהמצב שאליו נקלעה. החבלה הרוסית ב"נורדסטרים" הצליחה אומנם טקטית, אך חיזקה את המסקנה במערב שלפיה יש הכרח למצוא תחליף לגז הרוסי.²⁰ לגבי מעורבותם של ציים זרים, אמר כי חשוב להציב גבול לפעולות רוסיות בזירות אחרות, כגון בים התיכון, כי היעדר גבול יעודד את רוסיה לפעולות אגרסיביות יותר.

לנוכח הפגיעה בשני צינורות הגז בים הבלטי, העלה פרופ' חורב את פגיעותם של כבלי התקשורת התת־ימית, ותהא אם אין כאן נקודת תורפה גם עבור ישראל שצריך לבחון אותה.

שלמה גואטה אמר שאם אפשר לדבר במונחים של הישג טקטי, אופרטיבי או אסטרטגי, הרי שזרוע הים הרוסית, כפי הנראה, כשלה ולא השיגה את יעדיה בכל שלושת הרבדים. לא ניתן עדיין לקבוע אילו מסקנות ניתן להסיק מכך לגבי העתיד, אך מניסיונו בעבר המליץ להתבסס

¹⁹ Christopher Andrew, "[Intelligence analysis needs to look backwards before looking forward](#)", *History and Policy*, June 1, 2004

²⁰ Sergey Vakulenko, "[Shutting Down Nord Stream Marks The Point Of No Return For Russian Gas](#)", *Seeking Alpha*, September 8, 2022

על תובנות כפי שינותחו ויוצגו על ידי שירותי המודיעין המערביים, ובמיוחד שירותי המודיעין הבריטיים והגרמניים.

לסוגיה הספציפית של אופציית נחיתה ישראלית, אמר גואטה, כי צריך להפסיק להתרפק על ההצלחה האופרטיבית של הנחיתה שהייתה באוולי במבצע של"ג, שהייתה נחיתה על חוף לא מאוים. במקרה של נחיתה כיום בחוף הלבנוני או הסורי, אין ביטחון שיחוסלו לחלוטין איומים נגד כלי שיט מהחוף הלבנוני או הסורי. איום כזה עלול לבוא לידי ביטוי כמובן מטילי חוף-ים ייעודיים, אך לא רק מהם אלא גם מרקטות וטילי קרקע-קרקע עם ראשים מדויקים, כלי טיס וכלי שיט בלתי מאוישים וחמושים, ואין להוציא מכלל אפשרות גם שימוש במוקשים ימיים בחופי נחיתה פוטנציאליים. פגיעה באוניית נחיתה עם מאות חיילים ורק"ם תהיה הרת אסון ותקנה לאויב "תמונת ניצחון". לגבי האפשרות לפגיעה בקווי תקשורת תת-ימיים, צריך לראות ולנתח מה היכולת של האויב הימי הקונקרטי שמולו ישראל מתמודדת – חזבאללה ואיראן – בנושא זה, כולל נגד תשתיות צנרת גז תת-ימית. לגבי מתקני הפקה של קידוחי גז בלב ים, אין ספק שלאויב הימי יש יכולת.

בתגובה לדבריהם של מירקין וגרינברג, עידו גלעד אמר שישנן יכולות אופרטיביות מוכחות של רוסיה בתווך הימי, ובעוד שחשוב לא להפריז בהן, חשוב גם לא להתעלם מהן, אלא לאמוד כל מקרה לגופו.

פרופ' חורב הדגיש כי מסמך זה צריך לדון בלקחים שנלמדו, ולהעלות לא רק סימני קריאה (כאלה יש ללא ספק), אלא גם סימני שאלה שיחייבו לעקוב אחר ההתפתחויות בלוחמה הן בהיבטים הדוקטרינריים, הטכנולוגיים והארגוניים, ויאפשרו לנו להמשיך ולדון בהם.

נספח: טבלת ציוני הדרך הבולטים (ימיים וכלליים) במלחמת רוסיה

אוקראינה

עידו גלעד

מועד	אירוע ימי / אירוע כללי
אמצע מארס 2021	ים שחור: תמרון ימי נרחב (6 צוללות, פריגטה מוסקווה מדגם סלבה, כלי שיט וטיס נוספים).
סוף אוקטובר 2021	תמרון כלי שיט (כ"ש) נרחב.
שלהי 2021	תגבור 6 אוניות נחיתה (מהצי הצפוני והבלטי).
דצמבר 2021 – ינואר 2022	דיווחים על תמרון ימי נרחב וריכוז כ"ש בים שחור.
24 בפברואר 2022 פרוץ "המבצע הצבאי המיוחד"	פרוץ הפלישה לאוקראינה (בארבעה צירי התקדמות): מצפון – מבלארוס לעבר קייב; מצפון-מזרח – לעבר חרקוב וסומי; מדרום-מזרח – למחוזות לוחנסק ודונייסק; מדרום – בעיקר מקרים לעבר חרסון.
	תקרית אי הנחשים בהובלת ה"מוסקווה", כוונות לנחיתה באודסה + סגר על נמלי אוקראינה.
26 בפברואר 2022	הצלחת נחיתה אמפיבית במריופול מול כישלון נחיתה באודסה. מיקוש ימי באגן אודסה תוך היסחפות לרומניה + דרדנלים (אוקראיני?! / רוסיה?).
28 בפברואר 2022	טורקיה הכריזה על הקפדת השיט במיצרים – לפי אמנת מונטרה (רק כ"ש צבאיים ודונייסק בים השחור יותרו למעבר צפונה).
7 במארס 2022	פגיעת ארטילריה בספינת משמר (סמ"ר) רוסית ששבה בהמשך לסבסטופול.
סוף מארס 2022	הכרזת סיום המבצע המיוחד והתכנסות לשליטה במחוזות דון באס (דרום-מזרח).
	מחוז קייב ננטש – הדגש הועבר לחזית הדרום – לבידוד אוקראינה מהים עד לגבול מולדובה (במערב) סה"כ 2,782 ק"מ של חוף.
	סגן מפקד צי ים שחור – אדמירל פאלי נהרג במריופול.
	איתות לאפשרות (!) שילוב האיום הגרעיני (טקטי) מצד רוסיה.
13–14 באפריל 2022	הפגיעה בספינת הדגל מוסקווה מדגם סלבה (סמל שלטוני רוסיה) בטח"י NEPTUNE (הרפונסקי – תואם KH-35) במעורבות רחפנים.
21 באפריל 2022	השתלטות רוסית על חוף ים אזוב.
30 באפריל 2022	תקיפת תשתיות ונמלי ים (אודסה) בטילי שיוט, שוגרו 30 מקרים.
ראשית מאי 2022	פגיעת רחפנים בסירות משמר 'רפטור' ובאוניית נחיתה 'סרנה'.
12 במאי 2022	פגיעה בסמוך לאי הנחשים במכלית אספקה 'לבזרב'.
15 במאי 2022	שיגור 4 טילי קליבר רוסיים מצוללות (!?) בים שחור – לעבר מטרות תשתית באזור לבוב.
17 ביוני 2022	פגיעת גוררת מטיל חוף ים.
8 ביולי 2022	טורקיה תיווכה לפתיחת מסדרון שיט לשם ייצוא תבואה.
9 ביולי 2022	פגיעה אווירית בצי הרוסי בשדה התעופה 'סקי'.
31 ביולי 2022	פרסום דוקטרינה ימית רוסית מעודכנת (ציון הים התיכון, השחור והכספי כאזורים בעלי חשיבות מיוחדת – חלקם רלוונטיים לפיכך למרחב הלחימה בחזית המבצע המיוחד שמתנהל באוקראינה).
	חגיגת יום הצי השנתי.

מועד	אירוע ימי / אירוע כללי
31 ביולי 2022	פגיעת רחפן במפקדת הצי בסבסטופול.
שלהי יולי 2022	ריכוז כלי שיט שטח בים האדריאטי (בהם 2 ספינות אודלוי) מולן נושאת מטוסים אמריקנית 'טרומן' ו-3 ספינות שטח של הצי האיטלקי.
17 באוגוסט 2022	הדחת (?) מפקד צי הים השחור ומינוי סגן אדמירל סוקולוב.
30 באוגוסט 2022	תקיפת מפקדת הצי הרוסי בסבסטופול באמצעות כלי טיס בלתי מאויש (כטב"ם) אוקראיני.
21 בספטמבר 2022	הרחבת גיוס המילואים (30,000) + הכרזת היתכנות השימוש בגרעין. שילוב כטב"מים איראנים (מהאג'ר 6?).
26 בספטמבר 2022	איתור כלי שיט בלתי מאויש (כשב"ם) אוקראיני בגזרת סבסטופול.
שלהי ספטמבר 2022	פינוי צוללות K מסבסטופול.
	פגיעה תת־ימית בצינורות נורד־סטרם (בים הבלטי).
	סיפוח ארבעה מחוזות דון־באס (מזרחיים) לרוסיה (15% משטח אוקראינה)
אמצע אוקטובר 2022	התקפות כטב"מים מתפוצצים מתוצרת איראן, ביטוי לאיום החמור כתוצאה מהברית המתהדקת ביניהן.
21 באוקטובר 2022	טענת אוקראינה לכוונות פיצוץ הסכר בנהר הדנייפר.
25 באוקטובר 2022	חשש משימוש ב'פצצה מלוכלכת' טענת פוטין לכך שמבצע מיוחד מצריך 'אמצעי מיוחד'.
28 באוקטובר 2022	פיצוץ גשר קרים (סמל שלטון רוסי).
29 באוקטובר 2022	תקיפה באמצעות 7 כשב"מים (מהדגם שאותר בתחילת אוקטובר) בגזרת קרים של לפחות שתי ספינות הצי הרוסי בסבסטופול, בהן המשחתת אדמירל מקארוב (מחליפת המוסקוהו שטובעה באפריל בתור אוניית הדגל של צי הים השחור). בתקיפה סונכרנו מהאוויר גם 9 כטב"מים. המטרות נמצאו בתוך ומחוץ לנמל.
	בתגובה רוסיה הכריזה על הסתלקות (ליומיים) מהסכם מסדרון השיט לייצוא תבואה (שתוקפו המקורי היה עד 15 בנובמבר 2022). טורקיה תיווכה בכינונו וליוותה את מנגנון יישומו המשמעות הפיכת המזון לנשק בידי רוסיה, ופגיעה אפשרית של רוסיה בכלי שיט ובתנועות שיט אזרחי בים השחור.
8 בנובמבר 2022	תקיפה בנובורסיסק באמצעות כשב"מים. בפועל של מסוף דלקים מדרום לנמל הצבאי עצמו.

מקרא:

אירועים ימיים טרום המבצע

אירועים כלליים יבשתיים

אירועים כלליים במעורבות טורקית

אירועים כלליים במעורבות איראנית

אירועים ימיים

איל חיות־מן הוא עוזר מחקר במרכז לחקר מדיניות ואסטרטגיה ימית ותלמיד דוקטורט לפילוסופיה יהודית באוניברסיטת תל אביב. בין השנים 2010–2015 שימש כעוזר מנהל קשרי חוץ בוועדה לאנרגייה אטומית.

זיו רובינוביץ, ד"ר רובינוביץ הוא עמית מחקר בקתדרת חייקין לגאואסטרטגיה באוניברסיטת חיפה ומתאם המחקר של המרכז למדיניות ואסטרטגיה ימית, קתדרת חייקין לגאואסטרטגיה, מרכז עזרי לחקר אירן ומדיניות המפרץ וחטיבת וידרא לספנות ונמלים. הוא היה עמית הוראה של ה־Israel Institute ב־Sonoma State University, מרצה אורח באוניברסיטת אמורי, חוקר אורח במכון עזריאלי לחקר ישראל באוניברסיטת קונקורדיה, חוקר אורח ב־LSE, ובת־דוקטורנט במכון דיוויס ליחסים בין־לאומיים באוניברסיטה העברית בירושלים. את הדוקטורט קיבל באוניברסיטת חיפה בתחום יחסים בין־לאומיים. מחקריו עוסקים במדיניות החוץ ואסטרטגיה רבתי של ארצות הברית, מדיניות החוץ של ישראל, יחסי ארצות הברית–ישראל, וגאופוליטיקה.